

GLAS

umirovljenika

Glasilo Sindikata umirovljenika Hrvatske

Broj 249

ISSN 1849-7837 // Zagreb, rujan 2017. // Godina XXIII.

U OVOM BROJU:

ZAŠTO UMIROVLJENICI KREĆU PO SVOJA PRAVA

Siromaštvo i poniženje u vašem domu

25 GODINA SINDIKATA UMIROVLJENIKA HRVATSKE

Juraj Ivanković, suosnivač i počasni
predsjednik SUH-a

Zašto smo osnovali SUH:

*Borba za prava umirovljenika je i
radnička borba*

PROSVJED UMIROVLJENIKA – Zagreb, 10.10.2017. u 12 sati kod Manduševca Otvorite uši: Ovo su naši zahtjevi

A. Tražimo zaustavljanje siromaštva

1. Povećanje mirovina svima umirovljenima nakon 1.1.1999. godine za 19 posto, s obračunom razlike od dana umirovljenja do kraja 2017.
2. Povećanje aktualne vrijednosti mirovine za 19 posto od 1.1.2018. godine, jer u prvu izračunatu aktualnu vrijednost mirovine nije naknadno uračunat povrat duga starim umirovljenicima
3. Uvođenje minimalne mirovine u visini od najmanje 50 posto bruto minimalne plaće (oko 1.600 kn), plus korektivni faktor prema godinama radnog staža
4. Uvođenje državne naknade za starije osobe koje nisu stekle mirovinu i nemaju prihoda za život („nacionalna mirovina“), jer pokrivenost osoba starijih od 65 godina mirovinama iznosi samo 64 posto i na dnu je europskih zemalja (Austrija 100 posto, Slovenija 92 posto npr.)
5. Promjena modela obiteljske mirovine, tako da svatko ima pravo zadržati svoju radničku mirovinu, te dobiti određeni postotak partnerove (uz prihodovni i imovinski cenzus)
6. Novi model usklađivanja mirovina varijabilnom formulom na način da se usklađuje 100 posto u visini povoljnijeg indeksa (rast plaća ili rast cijena)
7. Pravo svim umirovljenicima na različite oblike rada, bez obustave mirovine
8. Ukidanje zakona kojim se uvodi porez na nekretnine, dok se ne uredi zemljišne i posjedovne knjige, a i tada s isključenjem nekretnine u kojoj se stanuje ili koja se koristi za najam

B. Zahtjevi iz područja zdravstva

1. Ne vraćati zdravstvenu riznicu u državni proračun
2. Zadržati državno dopunsko osiguranje pri HZZO-u
3. Ne poskupljivati dopunsko zdravstveno osiguranje
4. Uvesti novi cenzus za oslobađanje od plaćanja dopuskog osiguranja prema liniji siromaštva (nije mi-
jenjan od 2004.!)
5. Ukinuti dodatni zdravstveni doprinos za umirovljenike
6. Sudjelovanje predstavnika umirovljeničkih udruga u Upravnom vijeću HZZO-a

C. Pravo na dijalog i suodlučivanje

1. Pokrenuti redoviti rad Nacionalnog vijeća za umirovljenike i starije osobe
2. Zakonom uvesti povjerenstva/savjete za umirovljenike i starije osobe na svim razinama lokalne samouprave
3. Uključivanje predstavnika umirovljenika u Nacionalno vijeće za zaštitu potrošača
4. Donošenje cjelovite nacionalne strategije za starije osobe
5. Uvesti posebnog pravobranitelja za starije osobe
6. Ukinuti normiranje doživotnog i ukidanje dosmrtnog uzdržavanja
7. Uvođenje civilnog nadzora nad domovima umirovljenika
8. Reforma drugog mirovinskog stupa u dobrovoljni
9. Dostupnost prava na informacije o pravima starijih osoba.

Vodič HZZO-a

info.HZMO

VODIČ ZA SOCIJALNA PRAVA STARIJIH OSOBA

Umirovljenici upozorili na težak položaj starijih u RH

Novom ministru rada i mirovinskog sustava Marku Paviću nije trebalo puno vremena da održi prvi sastanak s čelnicima umirovljeničkih udruga, predsjednicom i zamjenikom Sindikata umirovljenika Hrvatske – Jasnom A. Petrović i Milanom Tomičićem, te predsjednikom Matice umirovljenika Josipom Kovačićem i zamjenikom člana Nacionalnog vijeća za umirovljenike i starije osobe Savom Eskičevićem.

Inicijativu ministru za što skoriji početak dijaloga uputio je SUH još 27. lipnja, a jednosatni prvi susret održan je u ponedjeljak, 24. srpnja. Odmah na početku od ministra je zatraženo da on osobno predsjedava sjednicama Nacionalnog vijeća, kako je to prije bila praksa, a ne jedan od pomoćnika ministra, te da to nacionalno tijelo što prije započne s radom.

Petrović i Kovačić kao prioritetno su zatražili da se što prije promijeni model usklađivanja mirovina, uvedu mjere za zaustavljanje siromaštva te otvori mogućnost svim umirovljenicima da bez obustave mirovine mogu raditi (sada je to dopušteno samo starosnim umirovljenicima), umjesto da se poveća uvoz radne snage. Nažalost, od ministra smo ovom prigodom, osim ljubaznih općih riječi, dobili samo obećanja kako će se o svim stavkama iz programa rada Nacionalnog vijeća za umirovljenike i starije osobe, raspravljati točku po točku.

Ministar nije prihvaćao činjenice o siromaštvu hrvatskih umirovljenika i njihovim nižim mirovinama u odnosu na bivše YU republike, te u okvirima EU, gdje smo na dnu s bugarskim umirovljenicima. Nije mu, očito, bilo poznato kako se, među inim, mirovine uspoređuju kroz njihovu relativnu vrijednost, tj. udjelom prosječne mirovine u prosječnoj plaći u svakoj zemlji, pa bi onda lako razumio što znači kad hrvatska mirovina iznosi samo 38 posto, a mađarska i makedonska 62 posto prosječne plaće, slovenska 60 posto, a šibaju nas čak i Kosovo s 47 posto, Crna Gora s 58, BiH s 43 posto. I tako smo mi stari popušili, pobjedi u Domovinskom ratu i turizmu UNATOČ.

Nadalje, ponešto je neobično da je ministar u više navrata upućivao umirovljeničke predstavnike na europske fondove, te predlagao da se tamo nađu rješenja barem za dio problema starijih, ukazujući na uspješnost projekta „Zaželi“, kojim se zapošljavaju starije žene. Na tvrdnju Petrović kako Hrvatskoj nedostaje jasan smjer strategija starenja i politika za starije osobe, rekao je kako Hrvatska ima sve potrebne strategije.

Takav (netočan) stav sigurno nije prihvatljiv i mudar s obzirom na činjenicu da je razgovarao s predstavnicima udruga koje zastupaju četvrtinu stanovništva Hrvatske. Takav početak dijaloga nije zadovoljavajući za hrvatske umirovljenike s prosječnom mirovinom od 2.269 kuna, a posebno ne za svaku treću stariju osobu koja se nalazi u zoni siromaštva. Ipak, i ovo je pomak, jer takav razgovor nije ni započeo s prethodna dva ministra – Nadom Šikić i Tomislavom Čorićem. Potonji je zadnjom rotacijom otišao na dužnost ministra zaštite okoliša i energetike, dok je klimatolog i meteorolog Marko Pavić preuzeo rad i mirovinski sustav. Umirovljenicima preostaje zazivati padaline.

Ministarstvo nije pokazalo da poštuje penziće ni time što o razgovorima s njihovim predstavnicima na web stranici Ministarstva – nema ni riječi, a zabilježe svaki drugi razgovor ili posjet.

MIROVINE VEĆE ZA 2,1 % Nekom 20, a nekom 500 kuna

Na sjednici Vlade RH 27. srpnja 2017. premijer Andrej Plenković rekao je kako će „u kontekstu umirovljenika dodatno biti izdvojeno 1,35 milijardi kuna, jer očekujemo porast mirovina oko 2,1 posto“. Reakcije umirovljenika po različitim društvenim mrežama su nasmijale javnost jer od pozivanja na kavu-dvije na Stradunu, naručivanju automobilskih kataloga, uplaćivanja putovanja na krizerima – i sve to za 47,6 kuna povećanja prosječne mirovine od 2.690 kuna, pa do tužnih svjedočenja o si-

romaštvu, nije dalek korak do ljutnje i bijesa.

Da, umirovljenici nisu samo očajni i razočarani, već su postali i jako ljuti, a činjenica da će onih 183.000 koji imaju mirovine niže od 1.000 kuna dobiti povećanje od samo 21 kune, ponovno otvara pitanje na kojem inzistiraju umirovljeničke udruge o potrebi promjene modela usklađivanja po „švicarskoj“ formuli. Očito je da će realni pad mirovina u odnosu na plaće i troškove života biti nastavljen, jer se za usklađivanje zbrajaju rast bruto

plaća (3,4 posto) i rast cijena (0,8 posto), a onda se to prepolovi, i u džepove penzića kontinuirano stiže realno sve manje kuna.

Druga je stvar s umirovljenicima s najvišim mirovinama (poput predsjednika Mesića ili udovice Tuđman), kojima je početkom godine ministar Marić svojom poreznom reformom podigao mirovine za 3.500 kuna mjesečno, pa sada kubure s po tri tisuće eura koje moraju razvući na 30 dana. E, takvi će i sada dobiti povećanje od 500-tinjak kuna.

UMIROVLJENICI BRANE JAVNO ZDRAVSTVO

Protiv krpanja državnih dugova zdravstvenom kunom

► I protiv poskupljenja dopunskog osiguranja

Sindikata umirovljenika Hrvatske je 12. srpnja javnim priopćenjem izrazio zabrinutost zbog najave ministra financija Zdravka Marića kako postoji mogućnost povrata zdravstvene riznice u državni proračun, s obrazloženjem kako se dvogodišnje razdoblje odvojenog djelovanja nije pokazalo učinkovitim. Zapravo, gospodin ministar bi sada želio utopiti zdravstvenu kunu u opći „čušpajz“ državnog proračuna, kako bi se još manje transparentno njime upravljalo.

Tek je izdavanjem postalo jasno da država godinama ne uplaćuje svoje obveze zdravstvu, a s druge strane šakom i kapom dijeli zdravstvena prava. Sada se barem transparentno zna koliko je država obvezna uplatiti i koliko njena velikodušnost košta.

Također, konačno se spriječilo državu da u zdravstvenu blagajnu poseže nenamjenski, za potrebe drugih ministarstava i druge prohtjeve. Zdravstvo je u minusu koji je zabrinjavajući, ali rješenje nije u zakopavanju glave u pijesak, već u stvarnoj reformi zdravstvenog sustava, osobito sustava javne nabave, u kojem je korupcija evidentna. Povratak na takvu matricu vratio bi zdravstveni novac u potpunu netransparentnost, i to na štetu pacijenata.

Umirovljenici su prije tri godine javno podržali izdavanje zdravstvene riznice, te opstanak državnog dopunskog i dodatnog osiguranja, jer su to jedina jamstva opstojnosti javnog zdravstva, te jamstva održavanja cijena dopunskog i drugih oblika dodatnih zdravstvenih košarica.

Hoće li ministar Marić prigrabiti i zdravstvenu riznicu i „propisati“ na recept privatizaciju zdravstva, kako bi državne dugove zdravstva prebacio na leđa pacijenata?

Već su reagirale i brojne udruge pacijenata i liječnika naglašavajući kako nema dvojbe da će pacijenti u tom slučaju imati lošiju uslugu, a doći će u pitanje stabilnost zdravstvenog sustava, jer će se zdravstvenim novcem krpati drugi dugovi.

Nadalje, Sindikat umirovljenika Hrvatske protivi se najavi ministra zdravstva Milana Kujundžića o mogućem poskupljenju dopunskog zdravstvenog osiguranja sa sadašnjih 70 kuna mjesečno, sve dok država ne izvrši povrat svojih dugovanja u zdravstvenu riznicu i provede reformu javne nabave u zdravstvu. Također, tražimo povećanje imovinskog cenzusa za besplatno dopunsko zdravstveno osiguranje, jer se nije mijenjao od 2004. godine, a u 13 godina troškovi života, pa i cijene lijekova i liječenja su rasle. Podsjećamo kako je to posebno pogodilo kategoriju umirovljenika, najveću skupinu korisnika dopunskog zdravstvenog osiguranja.

Naime, sada cenzus za besplatno dopunsko osiguranje iznosi 1.516,32 kn po članu obitelji za prethodnu kalendarsku godinu, a za umirovljenike – samce, 1.939,39 kuna, što je sramotno nisko, utoliko više što je linija siromaštva oko 2.085 kuna, pa bi cenzus za samca trebao iznositi barem toliko.

SUH pozdravlja i prijedlog da se dodatna sredstva za zdravstveno osiguranje namaknu iz poreza na cigarete, alkohol, gorivo i sl., ali ne i prijedlog da se „otvori prostor za dodatno zdravstveno osiguranje“. U Hrvatskoj su cigarete među najjeftinijima u Europskoj uniji, samo 56 posto prosjeka EU.

Međutim, konstatacija ministra zdravstva Milana Kujundžića kako „tko želi više, neka plati više“, neoliberalna je uzrečica koja priziva privatizaciju zdravstva i poručuje građanima da mogu umrijeti, ako ne mogu platiti kvalitetnu zdravstvenu uslugu. Poznato je da od 2010. godine umirovljenici koji preminu u tekućoj godini imaju čak 16 posto niže mirovine. Brže umiru, dakle, siromašniji.

aktualno

POREZ NA NEKRETNINE SAMO NA ODGODI

Zemlja sretnih bogataša i tužnih kmetova

Sindikata i Matica umirovljenika su u studenom prošle godine uputili Vladi svoje inicijative u vezi porezne reforme, gdje su upozorili kako bi uvođenje bilo kojeg oblika poreza na nekretnine bilo opasno u vrijeme kad je većina malih vlasnika nekretnina iz skupine osiromašenih starica i staraca, pa bi oni bili izloženi gubitku jedinog doma, a čak 88 posto hrvatskih građana živi u nekretnini u svojem vlasništvu. Nitko nije reagirao, pa umjesto da sroče jasnu strategiju i zakon za oporezivanje imovine, te srede upis svih nekretnina u zemljišne i katastarske knjige, usvojen je bez ikakvog obzira zakon kojim se uvodi porez samo na nekretnine, i to s „kaznenim“ tarifama za one koji imaju više od one u kojoj žive.

Krenula je građanska pobuna po društvenim mrežama i medijima, a Sindikat umirovljenika je kroz svoju Facebook stranicu podržao peticiju udruge Lipa, te pozivao umirovljenike da dignu svoj glas. Od svega toga, nažalost, samo je stigla javna objava premijera Plenkovića kojom najavljuje privremenu odgodu primjene zakona, dok se ne provede medijska i ina pedagoška kampanja. Čak i oni koji su naivno vjerovali u početku da je riječ o pukom preimenovanju komunalne naknade u novi porez, sada shvaćaju da bi žrtve bile siromašniji, a ne bogati.

Sadašnji porezni sustav je, naime, duboko nepravedan jer se putem PDV-a najviše pelješe oni najugroženiji i nestajući srednji sloj. A sada će se dotući i siromašne. Ako su zbog duga za TV pretplatu ili neplaćeni parking gubili stanove, što će tek sada biti? Imate neki dio kuće na starini koja nema niti poljski WC i nesrednjenog je vlasništva, imate livadu koju nitko neće kupiti, a sad ćete ju morati budzašto prepustiti bogatom susjedu da ne plaćate porez ili odete u ovrhu. Imate malu vikendicu koju ljeti legalno i prijavljeno iznajmljujete, a sada ćete na nju plaćati i taj porez, iako nije napuštena, niti luksuzna, već služi za preživljavanje. Prvo su rekli da će takve nekretnine u funkciji biti oslobođene dodatnog nameta, ali sada se vidi da će i po tome opaučiti.

Sjećate se kada ste dobili prvo rješenje o stanarskom pravu ili povoljan kredit za gradnju kuće, nakon što ste godinama „plivali“ po stambenoj listi u firmi? Tada niste čekali da vam najmiliji roditelji odapnu kako biste zasnovali obitelj, jer i vi ste bili na svojoj stambenoj listi. Naravno, to je priča većine. Neki su i tada bili diskriminirani.

Uostalom, kredit ste mogli dobiti za svadbeno odijelo, zimnicu, ali i za stan. Mogu li to vaša djeca danas? Ako koje od njih radi u državnoj ili javnoj službi na ugovor na neodređeno vrijeme, može. Preostali, njih čak 95 posto svih novozaposlenih, dobivaju ugovore na određeno; na mjesec, dva, kao igra s proizužecima dok te sudac ne izbac iz igre... zbog trudnoće, jer si slomila ruku, odbila usluge gazdi ili naprosto dok ne nađe novu očajnu budalu koja će raditi i više, a za manju plaću. Vaši potomci takve sudbine nastane se u vašem dnevnom boravku s obitelji - zauvijek.

A sada vam se svima, vama s mizernom mirovinom i njima bez posla ili na besplatnoj tlaki, i taj krov nad glavom ljulja. Jasno je da će ova Vlada uzeti siromašnima i dati bogatima. I sada su odlučili provesti konačno rješenje, oduzeti siromašnima i posljednju imovinu, kako bi je u besćenje prodali bogatima. Prvo su samo dilali s ovrhama, pa s ugovorima o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, a sada je na red došao porez na nekretnine.

Veliki transfer je započeo. Hrvatska će biti zemlja sretnih bogataša i tužnih kmetova.

Siromaštvo i poniž

Piše: Jasna A. Petrović

Više nećemo šutjeti I čekati. Nismo samo očajni i poniženi. Sada smo i jako ljuti. Idemo na Markov trg 10. listopada ove godine. Otvorite uši i počujte!

Kad dvije i pol godine pokušavate institucionalnim kanalima, prije svega kroz Nacionalno vijeće za umirovljenike i starije osobe, ostvariti dijalog s već trećom vladom i četvrtim ministrom rada i mirovinskog sustava, ali se to nikako ne pomiče, osjećate se kao posustali hrčak stavljen u kotač za okretanje, osuđen na stalno besmisleno trčanje u krug, dok ne ispadne.

Sve nas više ispada. Državni birokrati i njihovi novinari ponosno objavljuju kako broj preminulih starica i staraca sve ubrzanije raste, pa je, hvala Bogu, smanjen njihov priljev u mirovinski sustav. Ne pitaju se zašto nas sve više umire i je li to posljedica samo prirodnih zakona, ili, pak, nemara i neodgovornosti vlasti. Kad vam kažemo da ubrzano raste broj samoubojica među starijima od 65 godina, te kako nas u stanovništvu ima 18,6 posto, ali u ukupnom broju samoubojica 40,1 posto, shvatit ćete da tu nešto nije normalno.

Poznato je da siromašni 50 posto više obolijevaju od kardio-vaskularnih bolesti, da je izrazitiji pobol i od karcinoma u toj najdepriviranijoj socijalnoj skupini, to govore svjetska istraživanja. Da, siromaštvo sve ubrzanije uzima danak. Netko ubzava kotač umiranja i sve nas više ispada iz igre.

Tko analizira brojke koje nam negdje na netu čini dostupnima Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje? Nitko. Koga briga ako brojke kažu da sve više umiru oni s prosječno 16 posto nižim mirovinama od tzv. starijih umirovljenika. Umiru siromašniji.

Potemkinova sela

No, stariji umirovljenici imaju više mirovine, dobili su nekoliko povećanja i veliki povrat duga od 11,5 milijardi kuna, pa službenica umirovljena prije 31.12.1998. godine

ima danas gotovo duplu mirovinu od profesorice ili liječnice opće prakse koja se sada umirovi. Što je to tako krivo u našem sustavu? Tko se to igrao i eksperimentirao sa 16 dosadašnjih tzv. mirovinskih reformi?

Posljedice su tu. Kriju se u neumoljivim brojkama, o kojima se šuti. Ili ih se čak prešućuje, skriva, lažno prikazuje. Primjerice, ministar Mrsić je bio zagovornik teze kako u Hrvatskoj imamo samo 17 posto pravih umirovljenika. Tako su on, neki znanstvenici, bankari i biznismeni katapultirali 83 posto umirovljenika u zonu kriminala. Kao da su se oni sami umirovljivali protivno zakonu, ne daj Bože, s pištoljem zaostalom od prethodnog ili Domovinskog rata, prinudili referenta na mirovinskom da im protupropisno dodijeli mirovinu.

Skrivene brojke

Mrsić je onda odlučio da se na web stranici HZMO-a više ne smije objavljivati koliki je udjel prosječne mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju u prosječnoj neto plaći. Ta je brojka zabranjena, a počelo se izračunavati koliki je udjel mirovine u plaći tzv. starosnih umirovljenika s 40 godina radnog staža!? Ludilo, čista Potemkinova sela. Unatoč pismenom zahtjevu da se ne falsificiraju ili prešućuju analitički podaci koji su Sindikat i Matica umirovljenika uputili čak i na Nacionalno vijeće za umirovljenike i starije osobe (koje je tada, recimo iskreno, doista bilo prostorom dijaloga), ali Mrsić to nije dopustio vratiti. Nije ni sljedeća ministrica Nada Šikić (sada uhljebljena kao zamjenica mlađnog ravnatelja cijelog mirovinskog sustava Josipa Alardovića), nije niti ministar Tomislav Čorić (ekonomist koji je zalutao u sustav, te sada radosno povećava cijenu električne energije s čela drugog ministarstva). A, nije i sigurno neće niti oceanograf i klimatolog Marko Pavić, najnoviji ministar u nizu.

Znate li još nešto: da je pokrivenost populacije starijih od 65 godina mirovinama samo 64 posto? A u Sloveniji 92 posto, Austriji, kao i velikom broju EU zemalja 100 posto? I bez velikih analiza, ako smo uz Portugal na dnu pokrivenosti u EU, nije li to odgovor na razmjere siromaštva starijih u Lijepoj našoj? Jest, ali ne i političkoj eliti. Ne vide, ne čuju...

Mi nismo balast, niti kriminalci

Koraknimo vremenski unazad pa se sjetimo kako je Milanović na skupštini Hrvatske stranke umirovljenika izjavio kako u Hrvatskoj ima previše umirovljenika, pa možemo

enje u vašem domu

slobodno zaključiti da sve ove pobrojane "slučajnosti" zadržavaju obrise promišljene i namjerne strategije prema starima. Jer, stvarne strategije starenja i politika spram starih u Hrvatskoj nema.

Starih je, dakle, previše, suvišni su, balast, društveni teret, kriminalci su jer idu u mirovinu prerano, prijevaram; čak se teško donosi i odluka da se zakonski omogućiti rad umirovljenika, već se radije uvozi radna snaga iz obližnjih i udaljenijih zemalja.

Zašto umirovljenici i starije osobe kreću po svoja prava? Prvo, rat i recesija su gotovi i vrijeme je da nam se vrata dugovi. Neki su pokrali kroz rat, kroz privatizaciju, drugi kroz ovrhe, dosmrtnu ugovore, korupciju, dražbe, ali su onima kojima je zapriječeno usklađivanje mirovina tijekom rata, vratili dug i još su im vlade rekly hvala, izjednačivši njihov doprinos Domovinskom ratu onome branitelja. I k tome, zar branitelji nisu branili ono što smo mi stvorili!

Jadranka Kosor "zakucala"

Nakon što je Jadranka na dvije godine ukinula usklađivanje mirovina kako bi dio tereta recesije prebacila na siromašne umirovljenike, njenim korakom je nastavio ministar Mrišić za čijeg mandata gotovo i nije bilo usklađivanja. Serija novih vlada, osobito posljednje koja izrazito vodi politike uzimanja siromašnima i davanja bogatima, umirovljenici i starije osobe uopće i ne spominje. Ne vide ih. I to je nekakvo (konačno) rješenje, zar ne?

Jeste li se upitali gdje su hrvatski umirovljenici? Kad smo otvoreno rekli kako ih više od 60 posto ima mirovine ispod prosječne, koja trenutno iznosi 2.269 kuna, rekli su da pretjerujemo. A matematika je jednostavna: medijan mirovine je 2.043 kune, a to znači da ih točno 50 posto ima manje od tog iznosa. I još recimo da je hrvatska linija siromaštva 2.083 kune, pa "digitron" kaže kako su mirovine oko 55 posto umirovljenika ispod linije siromaštva.

Svi ti iz statistike siromašnih ne kopaju po kantama i kontejnerima za smeće, ali većina ih skuplja ostatke voća i povrća kad se zatvaraju tržnice. Najsmješnije i najtužnije istodobno je kad neki političar kaže kako ti ljudi skupljaju plastične boce iz smeća zato da bi dodatno zaradili; oni su dakle nešto kao privatni poduzetnici. Bave se, valjda, recikliranjem?

Neki penzići imaju naslijede, nekretninu koju iznajmljuju i od toga životinjare. Obraduju vrtove, uzgajaju piceke,

prehranjuju se, dok mogu. Mnogi pokušavaju zaraditi u području socijalnih usluga – spremaju stanove, čuvaju djecu, kuhaju, šivaju... sve to uglavnom na crno. Siva ekonomija starih je isto tabu tema, s jedinom razlikom od socijalizma što bi tada ulovljenima obustavili mirovinu. Čak i raditi vlasti ne daju. Čak i rad im nije svima legalno zajamčen da bi se dostojanstveno obranili od bijede.

Zadnji iz bivše YU

Nekako smo se do nedavno hranili famom kako smo mi ipak, ok, iza Slovenije, najrazvijenija zemlja s najboljim standardom od država nastalih na području bivše Jugoslavije. E, pa sada ni to nije više tajna, pa je istina upravo suprotna.

Hrvatska ima udjel prosječne mirovine u prosječnoj neto plaći od samo 37,8 posto, slijedi ju Bosna i Hercegovina s udjelima od 42 posto (Republika Srpska) i 43,5 (Federacija), a onda Kosovo s 47 posto, Srbija s 50 posto, Crna Gora s 56 posto, Slovenija s 60 posto i Makedonija s 62 posto (toliko ima i Mađarska i blizu je europskog prosjeka). Ovi podaci ne govore samo o socijalno-ekonomskom položaju umirovljenika u pojedinom zemlji, već ukazuju na to koliko koja zemlja poštuje i voli svoje stare.

Kad se tome doda da cijena hrane u Hrvatskoj iznosi čak 91 posto prosjeka EU, u Srbiji oko 70, a Makedoniji samo 59 posto, filtrirana cijenama hrane, statistika otvoreno kaže kako su hrvatski starci i starice doista najsiromašniji u okruženju.

Umirovljeničke udruge su nastojale uporno i strpljivo pokretati razna pitanja kroz institucionalne kanale, no ishod je nikakav. Kad u dvije godine već četvrtom ministru pišete neki prijedlog, kad dijalog treba (bezuspješno) uspostavljati svaki put iznova, kad nikome ništa nije osvijestila niti Peticija protiv siromaštva starijih osoba koju su sa 26.000 potpisa predali vladi, pa čemu se onda nadati?!

Hoće li prosvjed na Markovom trgu u Zagreb, uspjeti osvijestiti javnost o položaju umirovljenika i starijih osoba i donijeti umirovljenike na dnevni red Vlade i Hrvatskog sabora? Nakon borbe kroz institucije, preostaje nam trg demokracije, preostaje mjesto za glasno artikuliranje zahtjeva. Mi imamo prijedloge za rješenja, od pojedinačnih, ka općima. Otvorite uši i počujte.

Piše: Ana Kuzmanić

Penzići na burzi

Nakon višegodišnjih zahtjeva Sindikata umirovljenika, izgleda da su vladajući došli pameti i odlučili ukinuti ograničenja za rad umirovljenika, ali ne zbog percepcije razine siromaštva u Hrvatskoj, već zbog demografskog urušavanja. Unatoč pogrešnim motivima, barem će svi umirovljenici imati pravo na dodatnu zaradu u „starim danima“.

Zašto mlađim umirovljenicima ne omogućiti da rade bez gubitka prava na mirovinu, ako imaju želje za poslom“, prije nekoliko tjedan je poručeno iz Hrvatske gospodarske komore, dok je Hrvatska udruga poslodavaca pak podržala povećanje kvote za uvoz radne snage (valjda stoga što su „jeftiniji“). Sindikat umirovljenika Hrvatske već godinama upozorava na diskriminaciju prijevremenih umirovljenika na tržištu rada kojima je trenutnim Zakonom o mirovinskom osiguranju onemogućen rad do polovice radnog vremena. Upravo smo zbog toga 2014. godine, kada je započela primjena novog Zakona o mirovinskom osiguranju, pokrenuli ocjenu ustavnosti takvog diskriminirajućeg rješenja, ali bezuspješno jer je Ustavni sud 2015. donio rješenje kojim se odbija SUH-ov zahtjev.

Imam li pravo na rad?

No, unatoč tome potreba za radom umirovljenika samo se povećavala iz godine u godinu jer su starije osobe sve više tonule u siromaštvo. Tome svjedoči ogromni broj poziva i pisama koji pristižu na adresu SUH-a posljednjih godina, a gotovo svi se mogu svesti pod pitanje – imam malu mirovinu, a troškovi života su mi sve veći - imam li pravo na rad uz mirovinu i kako ga ostvariti. Pravo na rad bez obustave mirovine do kraja

srpnja iskoristilo je nešto malo manje od 4.000 umirovljenika, što predstavlja povećanje za 1.000 radnika-umirovljenika u odnosu na kraj 2016. godine. Dodatno, oko 10.000 umirovljenika radi putem ugovora o djelu ili autorskog ugovora, u sklopu kojeg plaćaju diskriminatorne doprinose od 10 posto za mirovinsko i 7 posto za zdravstveno osiguranje, iako su to otplatili do stjecanja mirovina.

Pravo na rad svima!

Kada je SUH upozoravao na potrebu micanja ograničenja za rad, kako vremenskog tako i dobnog, vladajući su uvijek ostajali gluhi. Pak, sada se priča okrenula u drugom smjeru. Sve više se šuška kako će se ukinuti sva ograničenja za rad umirovljenika te da će konačno biti dopušteno i prijevremenim umirovljenicima zaraditi koju kunu više. Valjda je i vladajućima došlo do glave kako se umirovljenici prvenstveno odlučuju za rad zbog malih mirovina, a tek minorni dio zbog dosade.

Priče koje se plasiraju u javnost kako će umirovljenici postati konkurencija svojoj djeci i unucima na tržištu rada totalna je besmislica jer umirovljenici, prema podacima HZMO-a, najviše obavljaju poslove čelnika organizacija, stručnjaka i znanstvenika pri različitim institucijama ili stručnjaka za koje nema mlađih zamjena.

Umjesto klasične taktike *divide et impera* vladajućima bi bilo bolje da rade na pravim politikama zapošljavanja, ne orobljavanja. Sramotno je stručno osposobljavanje koje je mladima danas gotovo jedini izbor za ulazak u svijet rada nazvati politikom zapošljavanja, kao i program Ministarstva rada i mirovinskog sustava *Zaželi*, koji teško zapošljive žene svodi na kategoriju jeftinog, gotovo besplatnog kućanskog rada.

Većina EU bez ograničenja

Važnost povratka umirovljenika, posebice onih mlađih, odavno su shvatile velike ekonomije Europske unije poput Njemačke, Francuske, Italije. Tako prema podacima Europske fondacije za poboljšanje životnih i radnih uvjeta većina zemalja dopušta rad u mirovini bez obustave, dok iznimno dio država poput Mađarske ili Njemačke ima ograničenu neoporezivu mjesečnu zaradu.

Iako je trend svugdje isti da umirovljenici rade zbog nedostatnih prihoda, činjenica je bar mogu svoj kruh, još jednom, zaraditi, iako ostaje pitanje koliko bi njih zapravo željelo raditi da imaju mirovine dostatne za dostojanstven život.

Zašto smo osnovali SUH

“Borba za prava umirovljenika je i radnička borba”

Iako SUH-ovcima nije potrebno posebno predstavljati Juraja Ivankovića, jednog od osnivača Sindikata umirovljenika Hrvatske te prvog i danas počasnog predsjednika, važno je svakako napomenuti kako je upravo Ivanković udario borbene temelje sindikata, koji se od svog osnutka gorljivo zalaže za poboljšanje prava umirovljena i starijih osoba, te ga ujedno i uveo u „europsku obitelj“, točnije u članstvo FERPA-e (Europske federacije umirovljenika i starijih osoba).

Povodom 25. godišnjice osnutka SUH-a razgovarali smo s Jurajem Ivankovićem o razlozima osnivanja, zbivanjima prvih godina djelovanja SUH-a, ali i o današnjem položaju umirovljenika i starijih osoba.

Prvi dani sindikata započeli su i prije njegovog osnutka 18. kolovoza 1992. godine jer, kako nam Ivanković govori, samim odlaskom u mirovinu osjetio je razočarenje jer unatoč postojanju umirovljeničkih udruga, imao je osjećaj da se ne radi sve potrebno za poboljšanje položaja umirovljenika i starijih osoba. Vjerovao je da i on sam može još puno doprinijeti svojim iskustvom i radom.

Vratiti čovjeka u središte vrijednosti

„Zbog nezadovoljstva položajem umirovljenika, apatije koja je tada vladala, odlučili smo osnovati Sindikat umirovljenika 18. kolovoza 1992. godine. Iako smo osnivali sindikat u ratno vrijeme, držali smo kako je važno ponovno u središte svega staviti čovjeka i njegov boljitak“, govori nam Ivanković o razlozima osnivanja SUH-a.

Niti jedan početak nije lagan, a da je tome tako svjedoči Ivanković kojeg su brojni na početku djelovanja prozivali i nazivali raznim imenima. No, to njega i njegove kolege nije pokolebalo da nastave s borbom za prava umirovljenika i starijih osoba.

„Velika podrška, možda najveća, bila mi je supruga, sada nažalost preminula. Jednog dana kada sam se vratio kući rekla mi je u šali kako zahtjeva honorar za obavljene tajnički posao. Bez njene podrške te ostale obitelji, prijatelja i kolega doista bi bilo teško nastaviti s tako intenzivnim radom. Posebni vjeter u leđa nam

Juraj Ivanković na prijedlog kolega, koje ga nikada ne zaboravljaju, 2012. godine odlikovan je Redom Hrvatskog pletera za osobit doprinos i ostvarene uspjehe u obrani i promicanju socijalnih, radnih, zdravstvenih i drugih prava umirovljenika i starijih osoba

je te davne 1993. godine bilo punopravno primanje u članstvo SSSH“, objašnjava Ivanković.

Sindikat umirovljenika Hrvatske svakog dana je privlačio sve više simpatizera, kako od strane javnosti tako i od istaknutih članova društva, a kruna podrške je dolazak više od 15 tisuća umirovljenika i starijih osoba na prosvjed na Trgu sportova u Zagrebu u studenom 1996. godine zbog povrata duga starim umirovljenicima.

Umirovljenici su budućnost radnika

„Doista nisam očekivao toliko ljudi te sam na prosvjed došao s velikim strahom kako će se odviti čitav dan. Velika podrška u organizaciji je bila naša današnja predsjednica Jasna Petrović, koja je tada vodila Međunarodni odjel SSSH-a, ali i radnici već tada propale Željezare Sisak. Povezivanje umirovljenika s aktivnim radnicima upravo je odgovor na svačije pitanje zašto sindikat, a ne bilo kakva udruga umirovljenika. Umirovljenici su budućnost radnika i borba za prava umirovljenika je i radnička borba“, prisjeća se Ivanković velikog prosvjeda ispred Doma sportova.

Na pitanje smatra li da će se ponoviti tako veliki prosvjed u listopadu ove godine, Ivanković odgovara s dvojmom jer drži da su danas umirovljenici podijeljeni više nego ikad. Za to ne krivi umirovljenike, već čelnike umirovljeničkih stranaka i udruga koji zbog vlastitih interesa dodatno produbljuju podjele među umirovljenicima.

„Mnogi umirovljenici su saborski zastupnici, branitelji, dio njih je stekao mirovine beneficiranim putem i sumnjam da će oni izaći na prosvjed za prava starijih. No, nadam se da će ipak prevagnuti socijalna osjetljivost te da će se oni koji imaju više ipak solidarizirati s ostalim i time prekinuti podjele“, govori nam.

Ivanković se proteklih godina prisjeća s velikim ponosom, ali i tugom jer, nažalost, mali broj njegovih kolega suosnivača i prvih članova Glavnog odbora SUH-a je još uvijek na životu.

„Unatoč svemu, osjećam veliki ponos i zadovoljstvo jer vidim novu snagu koja nastavlja tamo gdje smo mi stali, novu generaciju koja se s jednakim žarom bori za naša prava, kao i mi na početku“, zaključio je Ivanković i svim SUH-ovcima čestitao 25 godina uspješnog rada.

Ana Kuzmanić

Nitko se ne usudi taknuti u javne bilježnike

Početak kolovoza stupile su na snagu izmjene i dopune Ovršnog zakona kojima se, prema tvrdnjama Ministarstva pravosuđa, želi uspostaviti pravednija ravnoteža između svrhe mjera koje su ovrhovoditeljima na raspolaganju i interesa ovršenika u čija se vlasnička prava zadire. Glavne novine odnose se na povećanje zaštićenog dijela plaće, zaštitu jedine nekretnine od ovrhe, te zbrinjavanje onih kojima je nekretnina već ovršena i prodana.

Prema podacima Fine krajem lipnja u blokadi je bilo 325.009 građana s dugom nešto većim od 42 milijarde kuna, od čega čak 40-tak tisuća umirovljenika, međutim ostaje upitno koliko će ove mjere pomoći blokiranim.

Zaštita od ovrhe na jedinoj nekretnini

Prema izmjenama zakona uvedena je zabrana ovrhe na jedinoj nekretnini za ovršenika koji ne obavlja registriranu djelatnost i ima samo nekretninu u kojoj živi. No, jedina nekretnina će se moći ovršiti nakon sudske presude ako je stečena kaznenim djelom, ili je ovršena radi plaćanja alimentacije ili uzdržavanja djeteta.

Nadalje, ovrha nad nekretninom neće se pokrenuti ako zbroj glavnica tražbina s već pokrenutim ovrhama na toj nekretnini ne prelazi 20.000 kuna, a čak i u tom slučaju sud može odbiti prijedlog za ovrhu na nekretnini ako ocijeni kako bi provedbom ovrhe bila narušena pravična ravnoteža između interesa ovršenika i ovrhovoditelja. Sud će od-

lučivati je li vrijednost imovine vrijedna razmjernosti dugu, a ovrhovoditelj će morati dokazati da se pokušao naplatiti iz druge imovine. Prva nekretnina će se moći izgubiti samo ako vlasnik potpiše prije, primjerice, dizanja kredita, da je s tim suglasan.

Stambeno zbrinjavanje ovršenika na godinu i pol

Ukoliko osoba ipak mora iseliti iz nekretnine u kojoj stanuje jer je prodana u ovrsi, a nužna je za zadovoljenje njenih osnovnih stambenih potreba ili osoba koje je po zakonu dužna uzdržavati, ima pravo na stambeno zbrinjavanje u trajanju od 18 mjeseci isplatom novčane naknade za troškove smještaja. O priznanju prava na smještaj, na zahtjev ovršenika, odlučivati će centar za socijalnu skrb koji će naknadu za troškove smještaja mjesečno isplaćivati izravno na račun najmodavca iz sredstava državnog proračuna, a ukupna visina novčane naknade za troškove smještaja neće moći prelaziti iznos od devet prosječnih neto plaća u Republici Hrvatskoj, tj. oko 35.000 kuna.

Izmjenama Zakona također se propisuje i da ovršenik prethodno mora dobiti obavijest na kućnu adresu čim je Fina zaprimi, čime će se spriječiti provođenje ovrhe a da ovršeni ne zna nitko, ni zašto mu je uzeo novac s računa ili ga blokirao. To je osobito važno zbog umirovljenika, kojih većina do sada nije uspijevala dobiti nikakve podatke o ovrsi zbog toga što velike banke i dalje prolongiraju uključivanje detalja o ovrsi u bankovnu obavijest o ovrsi nad mirovinom. Također, više neće biti automatske ovrhe po bilo kojoj osnovi, već će kad ovrha sjedne, novac još 60 dana biti na računu, iako blokirano. U tom roku će ovršeni imati pravo na žalbu i poduzimanje svih pravnih radnji.

Zaštita 3/4 primanja

Još jedna novina odnosi se i na slučaj kada se ovrha provodi na plaći, mirovini ili drugom stalnom novčanom primanju ovršenika manjem od prosječne neto plaće u Hrvatskoj. Prema izmjenama Zakona povećava se iznos koji je izuzet od ovrhe, s dvije trećine na tri četvrtine plaće ovršenika, ali ne više od dvije trećine prosječne neto plaće u Hrvatskoj. Kod ovrhe na temelju zadužnice ili bjanko zadužnice omogućava se ovršenikima korištenje pravnih sredstava poput odgode prijenosa sredstava i/ili proglašenje pljenidbe i prijenosa nedopuštenim. Međutim, ostaje upitno da li će ova mjera pomoći umirovljenicima čije su mirovine izuzetno male.

Izmjenama zakona uvodi se i posebna vrsta sankcije u iznosu od 400 kuna za ovrhovoditelje koji su se tijekom sudske ili izvansudske ovrhe dvostruko namirili kako bi ih se prisililo da pravovremeno povuku prijedlog za ovrhu u slučaju kada im je ovršenik dobrovoljno ispunio svoju obvezu. Prema dosadašnjem zakonu za povrat su se morale pisati posebne zamolbe, a prakticiran je i rok zastare.

Mnogo toga značajnog nije riješeno. Nije prihvaćen prijedlog da nekretnina bude zaštićena od ovrhe za dug u iznosu do 50.000 kuna, čime bi bilo obuhvaćeno još 48.142 građana. Također, nije riješen jedan od gorućih problema vezan uz ovrhe, a to je uloga javnih bilježnika u cijelom procesu, te visina njihovih troškova. Ovu kiselu jabuku morat će zagristi, unatoč svom otporu javno-bilježničkog i odvjetničkog lobija, novi Ovršni zakon u čiju bi se izradu trebalo krenuti na jesen. Naravno, bez jamstva koliko će pisanje tog zakona trajati i bez procjene koliko će građana izgubiti svoje jedine domove.

Marina Bubalo

Izdavač: Sindikat umirovljenika Hrvatske
Za izdavača: Jasna A. Petrović, glavna i odgovorna urednica

Uređuje: Uredništvo

Adresa Uredništva: 10 000 Zagreb, Trg kralja Petra Krešimira IV. br. 2/II.

Info: telefon/fax: 01/4655 146; 01/4635 202

E-mail: suh@zg.t-com.hr; Web stranica: www.suh.hr

Grafički urednik: Zvonko Petrinjak

Tisak: GMG GRAF, Sesvete

Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske br. 532-03-01/7-96-01 od 20. 2. 1996. glasilo SUH-a je, kao proizvod iz članka 18. točka 13 Zakona o porezu na promet, oslobođen obveza plaćanja poreza na promet.

Cjenik oglasnog prostora (glasilo SUH-a i web stranica www.suh.hr): za jednu stranicu 4.000 kn; za pola stranice 3.000 kn i za četvrtinu stranice 2.000 kn.

Vodič obveznog zdravstvenog osiguranja

PRILOG GLASILU SINDIKATA UMIROVLJENIKA HRVATSKE U RUJNU 2017.

PRAVA IZ OBVEZNOG ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

ZDRAVSTVENA NJEGA U KUĆI OSIGURANE OSOBE

U okviru prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznoga zdravstvenog osiguranja osigurana osoba Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: HZZO) može ostvariti pravo na zdravstvenu njegu u kući.

Zdravstvena njega u kući osigurane osobe ostvaruje se na razini primarne zdravstvene zaštite, a osigurana osoba je može ostvariti kada je takav postupak medicinski indiciran u skladu s odredbama Pravilnika o uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja na zdravstvenu njegu u kući osigurane osobe ("Narodne novine", broj 88/10., 1/11., 16/11. - ispravak, 87/11., 38/13., 49/13., 93/13., 62/15. i 77/15. - u daljnjem tekstu Pravilnik) i drugih općih akata HZZO-a.

U skladu s Pravilnikom zdravstvena njega u kući osigurane osobe provodi se u svrhu poboljšanja njezinog zdravstvenog stanja i sprječavanja njegovog pogoršanja, a potonja uključuje i poduku osigurane osobe te članova njezine obitelji o provođenju postupka zdravstvene njege.

Uvjeti i način ostvarivanja prava na zdravstvenu njegu

Indikacije za ostvarivanje prava

Osigurana osoba pravo na zdravstvenu

njegu ostvaruje na osnovi utvrđenih sljedećih stanja:

➤ nepokretnosti ili teške pokretnosti (osigurane osobe koje za kretanje trebaju pomoć druge osobe ili koriste pomagala za kretanje)

➤ kronične bolesti u fazi pogoršanja ili komplikacije, uz uvjet da izabrani doktor primarne zdravstvene zaštite u djelatnosti opće/obiteljske medicine, odnosno zdravstvene zaštite predškolske djece (u daljnjem tekstu: izabrani doktor) istodobno provodi liječenje u kući te da indicira i potrebu provođenja zdravstvene njege

➤ prolaznih ili trajnih zdravstvenih stanja kod kojih nije moguće samozbrinjavanje

➤ nakon složenijih operativnih zahvata koji zahtijevaju previjanje i njegu rane te skrb za stome

➤ kod osigurane osobe u terminalnoj fazi bolesti.

Utvrđivanje potrebe i propisivanje zdravstvene njege

Potrebu provođenja zdravstvene njege u kući osigurane osobe utvrđuje njezin izabrani doktor nakon što je izvršio uvid u medicinsku dokumentaciju, obavio pregled i utvrdio zdravstveno stanje osigurane osobe, kao i stupanj zahtjevnosti potrebne zdravstvene njege.

IZ SADRŽAJA:

- Zdravstvena njega u kući osigurane osobe
- Potrebu provođenja zdravstvene njege utvrđuje izabrani doktor

Stupnjevi zahtjevnosti potrebne zdravstvene njege utvrđen je Pravilnikom, a navedeni su u niže prikazanoj Tablici 1.

Tablica 1. Stupanj zahtjevnosti zdravstvene njege

Redni broj	Šifra	Naziv postupka	Opis postupka	Prosječno trajanje njege (min)
1	NJEGA 1	zdravstvena njega	Uključuje edukaciju bolesnika i/ili njegove obitelji, uzimanje materijala za laboratorijske pretrage, kateterizaciju mokraćnog mjehura žena, primjenu i. m. i s. c. injekcije, zdravstvenu njegu stome (ileostoma, kolostoma, urostoma, traheostoma, gastrostoma), uz provjeru vitalnih znakova.	30
2	NJEGA 2	pojačana zdravstvena njega bolesnika s povećanim potrebama	Podrazumijeva kompletnu njegu teško pokretnog bolesnika (sa ili bez inkontinencije), uključuje stavke iz DTP NJEGA 1, previjanje rane 1. stupnja, hranjenje putem nazogastrične sonde.	60
3	NJEGA 3	opsežna zdravstvena njega	Opsežna zdravstvena njega nepokretnog bolesnika, uključuje stavke iz DTP NJEGA 1 i 2, previjanje rane 2. i 3. stupnja, primjenu oksigenoterapije.	90

- Izabrani doktor svaku propisanu njegu u kući prijavljuje patronažnoj službi

4	NJEGA 4	zdravstvena njega izrazito teškog bolesnika ili bolesnika u terminalnoj fazi bolesti	Zdravstvena njega izrazito teškog ili umirućeg bolesnika (palijativna skrb), uključuje sve stavke iz DTP NJEGA 1, 2 i 3, previjanje rane 4. stupnja.	120
---	---------	--	--	-----

Tablica 2. Dodatni postupci zdravstvene njege

Redni broj	Šifra	Naziv*
5	NJEGA5	Primjena klizme
6	NJEGA6	Toaleta i previjanje rane 1 i 2 stupnja
7	NJEGA7	Toaleta i previjanje rane 3 i 4 stupnja
8	NJEGA8	Postavljanje i promjena nazogastrične sonde

* ne može se propisati DTP NJEGA5 do NJEGA8 ako su propisani DTP NJEGA2 do NJEGA4

Dodatni postupci zdravstvene njege u kući osigurane osobe prikazani su u Tablici 2.

Zdravstvenu njegu izabrani doktor propisuje na tiskanici „NALOG Broj__ZA PROVOĐENJE ZDRAVSTVENE NJEGE U KUĆI“ (u daljnjem tekstu: tiskanica naloga), koja je sastavni dio Pravilnika.

Izabrani doktor kada utvrdi potrebu provođenja zdravstvene njege na tiskanici naloga propisuje dijagnostičko-terapijske postupke (DTP) postupke u skladu s Odlukom o osnovama za sklapanje ugovora o provođenju zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja te određuje vremensko razdoblje kao i dinamiku provođenja zdravstvene njege u kući.

Izabrani doktor u obvezi je svaku propisanu zdravstvenu njegu u kući prijaviti nadležnoj patronažnoj službi te voditi brigu da zdravstvenu njegu provodi zdravstvena ustanova, odnosno zdravstveni radnik privatne prakse koji su ugovoreni za područje na kojem se zdravstvena njega provodi.

Nakon što patronažna služba zaprimi obavijest o propisanoj zdravstvenoj njezi u kući osigurane osobe, obvezna je tijekom razdoblja pružanja njege običi osiguranu osobu najmanje jednom u 14 dana te izvijestiti izabranog doktora o njezinom zdravstvenom stanju, rezultatima dotada provedene zdravstvene njege i potrebi njezinog daljnjeg provođenja, odnosno potrebi obavljanja pregleda od strane izabranog doktora.

Provoditelji zdravstvene njege

Zdravstvenu njegu provodi medicinska sestra/medicinski tehničar općeg smjera u privatnoj praksi ili medicinska sestra/medicinski tehničar, radnik ustanove za zdravstvenu njegu u kući koji s HZZO-om imaju sklopljen ugovor za provođenje zdravstvene njege u kući.

Zdravstvenu njegu navedeni zdravstveni radnici provode samostalno u skladu s uputama izabranog doktora.

Trajanje zdravstvene njege u kući

Provođenje zdravstvene njege može se propisati maksimalno pet puta tjedno kroz 30 dana, a samo iznimno sedam puta tjedno.

Iznimno, provođenje zdravstvene njege može se propisati u trajanju od 90 dana kod najtežih bolesnika, posebno onih s definiranim trajnim stanjima, a prema dijagnozama utvrđenim u Popisu bolesti za odobrenje zdravstvene njege kroz 90 dana koji su navedeni u niže prikazanoj Tablici 3.

Samo u slučaju potrebe dugotrajnog provođenja zdravstvene njege u kući osiguranih osoba prema dijagnozama utvrđenim u Popisu bolesti iz Tablice 3., kao i kod osiguranih osoba s prirođenim malformacijama i deformacijama (MKB klasifikacija Q00-Q89) zdravstvena njega može se propisati u trajanju od godine dana u jednom odobrenju.

Ovlasti liječničkog povjerenstva HZZO-a

Liječničko povjerenstvo regionalnog ureda HZZO-a u obvezi je najmanje jednom u

Tablica 3. Popis bolesti i stanja za odobrenje zdravstvene njege kroz 90 dana

Redni broj	Šifra prema MKB-10	Dijagnoza
1	G12.0-9	Spinalna mišićna atrofija
2	G35, G36.0-9, G37.0-9	Demijelinizirajuće bolesti središnjeg živčanog sustava
3	G80.0-9, G81.0-9, G82.0-5	Cerebralna paraliza i ostali paralitički sindromi (hemiplegija, paraplegija, tetraplegija)
4	R40.2	Koma
5	Z51.5	Zbrinjavanje bolesnika u terminalnoj fazi bolesti
6	Z99.1	Ovisnost o respiratoru

tri mjeseca provjeriti opravdanost nastavka provođenja zdravstvene njege u kući osigurane osobe te u slučaju da utvrdi potrebu izmjene propisanog DTP-a, odnosno potrebu prestanka provođenja zdravstvene njege u kući, o istome je obavezan donijeti pisanu nalaz, mišljenje i ocjenu na propisanoj tiskanici.

Zaštita prava osigurane osobe

Osigurana osoba nezadovoljna nalogom, mišljenjem i ocjenom liječničkog povjerenstva ima pravo, radi zaštite prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, u regionalnom uredu, odnosno područnoj službi Zavoda, nadležnima prema mjestu njezinog prebivališta, odnosno boravišta, zatražiti izdavanje rješenja u prvostupanjskom upravnom postupku na koje može uložiti žalbu Direkciji HZZO-a.

- Provođenje zdravstvene njege može se propisati maksimalno pet puta tjedno
- Nezadovoljni se mogu žaliti Direkciji HZZO-a

Hrvatski zavod za zdravstvo osiguranje - Direkcija
Margaretska 3, 10000 ZAGREB
www.hzzo.hr

Za nakladnika: v.d. ravnatelja mr. sc. Fedor Dorčić, dr. med. spec.
Urednica priloga: Veronika Laušin, dr. med., v.d. zamjenica ravnatelja,
Jasenka Pap, dipl. iur., Nevenka Mirković, dipl. iur.

BESPLATNI TELEFONSKI BROJEVI

za informacije obveznog zdravstvenog osiguranja: 0800 7979
za informacije dopunskog zdravstvenog osiguranja: 0800 7989

Povećanje aktualne vrijednosti mirovine za 2,1%

Upravno vijeće HZMO-a je na svojoj 10. sjednici, održanoj 28. kolovoza 2017. donijelo odluke o usklađivanju mirovina od 1. srpnja 2017.

Na temelju objavljenih službenih podataka Državnog zavoda za statistiku o stopi promjene prosječne bruto plaće i indeksu potrošačkih cijena – za razdoblje I.-VI. 2017. u odnosu na razdoblje VII.-XII. 2016. Upravno vijeće Zavoda donijelo je **Odluku o aktualnoj vrijednosti mirovine od 1. srpnja 2017.**

Nova aktualna vrijednost mirovine za jedan osobni bod, radi određivanja mirovine i usklađivanja mirovina i ostalih prava iz mirovinskog osiguranja, od 1. srpnja 2017. **iznosi 63,29 kn.**

Nova aktualna vrijednost mirovine izračunata je tako što je dosadašnja aktualna vrijednost mirovine u svoti od 61,99 kn usklađena po stopi koja se dobije kao polovica zbroja stope promjene prosječnog indeksa potrošačkih cijena i stope promjene prosječne bruto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u prvom polugodištu 2017. u odnosu na polugodište koje mu prethodi.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa promjene indeksa potrošačkih cijena u prvom polugodištu 2017. godine u odnosu na drugo polugodište 2016. iznosi 0,8% (porast 0,8%), a stopa promjene prosječne bruto plaće svih zaposlenih u Republici Hrvatskoj u istom razdoblju iznosi 3,4% (porast 3,4%) tako da stopa usklađivanja mirovina od 1. srpnja 2017. iznosi 2,1%.

Mirovine povećane prema novoj aktualnoj vrijednosti isplaćuju se u rujnu (mirovina za kolovoz) kad će se isplatiti i razlika za srpanj.

Na istoj sjednici Upravno vijeće Zavoda donijelo je i **Odluku o najnižoj mirovini za jednu godinu mirovinskog staža od 1. srpnja 2017. te Odluku o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčanih naknada zbog tjelesnog oštećenja od 1. srpnja 2017.**

Odlukom o najnižoj mirovini za jednu godinu mirovinskog staža od 1. srpnja 2017. **najniža mirovina za svaku godinu mirovinskog staža od 1. srpnja iznosi 61,36 kn.**

Odlukom o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčanih naknada zbog tjelesnog oštećenja od 1. srpnja 2017., **osnovica za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja**, nastalog zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, od 1. srpnja **iznosi 1.260,44 kn.**

Novčane naknade zbog tjelesnog oštećenja korisnicima koji su pravo na novčanu naknadu zbog tjelesnog oštećenja ostvarili od 1. siječnja 1999. do 30. lipnja 2017. usklađuju se od 1. srpnja 2017. za 2,1%.

Razgovori s predstavnicima austrijskog mirovinskog osiguranja

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje i nositelj mirovinskog i invalidskog osiguranja u Republici Austriji tradicionalno organiziraju razgovore s osiguranicima radi rješavanja individualnih problema vezanih uz ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja i provedbu uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti.

Hrvatski osiguranici koji su bili zaposleni i osigurani kod nositelja mirovinskog i invalidskog osiguranja u Republici Austriji na tim razgovorima moći će dobiti detaljne obavijesti o

ostvarivanju svojih prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja te države.

Razgovori će se održati:

- 13. rujna 2017. u **Varaždinu**, u prostorijama Područne službe HZMO-a, Kolodvorska 20 c, od 9:00 do 13:00 sati
- 14. rujna 2017. u **Čakovcu**, u Vijećnici Grada Čakovca, Kralja Tomislava 15, od 9:00 do 13:00 sati.

Donesen Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona

Na sjednici održanoj u srpnju 2017. Hrvatski sabor donio je Zakon o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona (Narodne novine, broj 73/17.) Glavnina odredbi Zakona stupa na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama, osim pojedinih odredbi čije je stupanje na snagu odgođeno do 1. rujna 2017.

Zavod će u skladu s ovim Zakonom od mirovina za kolovoz 2017. svim ovršenikima koji primaju mirovinu manju od prosječne netoplaće u RH obračunati nova izuzeća od ovrhe koje provodi po osnovi ostalih tražbina i uzdržavanja djeteta, s obzirom na to da se nova izuzeća primjenjuju i na navedene ovrhe koje su zatečene u provedbi i prije stupanja na snagu ZIDOZ-a. Ako ovršenik prima mirovinu koja je manja od prosječne netoplaće u RH, od ovrhe je izuzet iznos u visini ¼ mirovine ovršenika, ali ne više od ⅓ prosječne netoplaće u RH. U slučaju ovrhe zbog prisilne naplate novčanih iznosa za uzdržavanje djeteta, od ovrhe je izuzet iznos koji odgovara iznosu od ¼ neto mirovine ovršenika.

Novo Statističke informacije HZMO-a

Na internetskoj stranici Zavoda, u potkategoriji "Publikacije", dostupan je novi broj Statističkih informacija HZMO-a, broj 2/2017. (srpanj 2017.).

KORISNICI MIROVINA - u kolovozu 2017.

VRSTE MIROVINA	UKUPAN BROJ KORISNIKA	PROSJEČNE SVOTE MIROVINA
Prema Zakonu o mirovinskom osiguranju - ZOMO		
Starosna mirovina	498 465	2.490,84 kn
Starosna mirovina za dugogodišnje osiguranike - čl. 35. ZOMO	17 934	3.386,59 kn
Starosna mirovina prevedena iz invalidske - čl. 58. ZOMO	85 368	2.178,49 kn
Prijevremena starosna mirovina	183 700	2.355,35 kn
Prijevremena starosna mirovina zbog stečaja poslodavca - čl. 36. ZOMO	195	2.574,73 kn
Invalidska mirovina	126 949	1.849,86 kn
Obiteljska mirovina	226 155	1.886,92 kn
UKUPNO - ZOMO	1.138.766	2.268,30 kn
Prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba - DVO, PS i OSO		
Ukupno	14 661	3.536,28 kn
Prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji - ZOPHBDR		
Ukupno	71 648	5.137,20 kn
Prema Ugovoru između RH i BiH o suradnji na području prava stradalnika rata u BiH koji su bili pripadnici Hrvatskog vijeća obrane i članova njihovih obitelji - HVO		
Ukupno	6 804	2.838,10 kn
SVEUKUPNO	1 231 879	2.453,39 kn

PROSJEČNA MIROVINA (ZOMO) bez međunodnih ugovora - isplata u kolovozu 2017. -	Iznos u kunama	Njen udio u plaći za lipanj 2017. (6.005 kn)
Prosječna mirovina za srpanj 2017.	2.528,41 kn	42,11%
Prosječna ukupna starosna mirovina za srpanj 2017.	2.777,98 kn	46,26%
Prosječna starosna mirovina za srpanj 2017. s 40 i više godina m. staža	4.216,71 kn	70,22%

Korisnici mirovina - muškarci (45,81%)	564 281
Korisnici mirovina - žene (54,19%)	667 598
Odnos broja korisnika mirovina i osiguranika	1 : 1,24
Udio ukupnog broja korisnika mirovina s 40 i više godina m. staža u ukupnom broju korisnika mirovina - ZOMO	15,20%
Udio broja korisnika starosnih mirovina s 40 i više godina m. staža u ukupnom broju korisnika mirovina - ZOMO	19,89%
Prosječan mirovinski staž za ukupan broj korisnika mirovina - ZOMO	30 godina
Prosječna dob za ukupan broj korisnika mirovina - ZOMO	71 godina
Potrebna sredstva za isplatu mirovina i mirovinskih primanja	3.098.000.000 kn

Uređuje i grafički priprema:
Odjel za odnose s javnošću HZMO
A. Mihanovića 3, 10 000 Zagreb

www.mirovinsko.hr
e-mail: informiranje@mirovinsko.hr
fax: 01/4595-168

Nužni pomoć i podrška za članove obitelji koji brinu za starije

Briga o starijim osobama često se temelji na obiteljskoj solidarnosti, pa tako u Hrvatskoj, prema posljednjim dostupnim podacima, za svoje nemoćne članove obitelji brine oko 17% osoba u dobi od 35 do 49 godina. Dio je to tzv. neformalne skrbi za starije i nemoćne, koju pružaju bračni drugovi ili djeca svojim roditeljima.

No, propisi u pravilu ne prepoznaju njihove potrebe, pa tako nemaju mogućnost korištenja bolovanja ili neplaćenog dopusta, kao ni prilagodbe radnog vremena ili ostvarivanja prava na status njegovatelja. Uz ova prava, potrebno im je osigurati i psihološku po-

dršku, što bi u cjelini zasigurno doprinijelo duljem ostanku starijih i nemoćnih u svojim domovima te deinstitucionalizaciji, kojoj kao zemlja težimo.

Na ove probleme pučka pravobraniteljica Lora Vidović upozorila je u izvješćima za 2015. i 2016. godinu, uz preporuku nadležnim ministarstvima da normativno reguliraju mehanizme podrške i pomoći članovima obitelji, u okviru sustava neformalne skrbi o starima i nemoćnima. Potrebno je i razvijati usluge za starije osobe u lokalnim sredinama i činiti ih dostupnima u svim dijelovima zemlje.

Positivan iskorak učinjen je ove go-

dine kad je Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku predvidjelo uvođenje prava na status njegovatelja za skrb o starijima, u Strategiji socijalne skrbi za starije osobe 2017.-2020.

Problem nedostatka podrške članovima obitelji koji se brinu za svoje starije ponovno je aktualiziran nakon donošenja novog Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u srpnju. On sadrži dvije značajne novosti u zaštiti starijih osoba, koje je u javnoj raspravi predložila pravobraniteljica – prvi put starije navodi kao posebno zaštićenu skupinu, dok zanemarivanje njihovih potreba također postaje oblikom obiteljskog nasilja.

@ vijesti

Halo pomoć – tipka za spas

U prostorijama Udruge žena Vukovar, 27. lipnja 2017., održana je prezentacija programa *Halo pomoć*. Članice Udruge žena, osobe starije životne dobi, imale su prilike upoznati se, te vidjeti kako posebni telefonski uređaj sa SOS tipkom funkcionira u praksi. U diskusiji koja je vođena iskazano je veliko zanimanje za ovaj oblik skrbi. Podijeljeni su i leci kako bi informacija mogla doći do što većeg broja korisnika i tako pomoći osobama u potrebi.

„Lions klub Vukovar, nositelj projekta u suradnji sa Centrom Primum provodi projekt Halo pomoć na području grada Vukovara već treću go-

dinu zaredom. Grad Vukovar je prepoznao i uključio se u ovaj inovativni oblik izvaninstitucionalne skrbi koji omogućuje duži ostatak u vlastitom domu, neovisno življenje i sigurnost starijim osobama te i na ovaj način iskazao brigu i skrb za najstarije sugrađane“, istaknula je Ivana Buday, voditeljica projekta.

Spajanjem radionica i predavanja iz projekta Udruge žena „Seniori Vukovara“ i Udruge za podršku žrtvama i svjedocima „4P - Pravo i Prevencija - Prevencija i Podrška“ održana su i predavanja o ugovorima o dosmrtnom i doživotnom uzdržavanju, ugovorima o darovanju te pravima u sustavu socijalne skrbi s posebnim osvrtom na izvaninstitucionalnu skrb starijih i nemoćnih.

Tko pjeva, zlo ne misli - terapijski pristup glazbi

Građanska inicijativa *Moj grad Sisak*, u partnerstvu s Domom za starije i nemoćne osobe te Kino klubom Sisak, provodi projekt *MIG III. – Međugeneracijska integracija građana*, usmjeren na unapređenje kvalitete života starijih osoba putem organiziranih dnevnih aktivnosti u lokalnoj zajednici.

Jedna od aktivnosti ovog projekta su susreti i u Domu za starije i nemoćne osobe, konkretno na odjelu stacionara gdje se nalaze teže pokretni umirovljenici sa složenijim zdravstvenim teškoćama. Kako bi njihovi dani bili ispunjeniji i s više aktivnosti u kojima mogu izravno sudjelovati, osmišljen je terapijski pristup glazbom od strane dr. sc. Daše Poredoš Lavor te studenta i glazbenika Frana Komlinovića.

„Putem primjene odabrane glazbe želimo stimulirati naše umirovljenike na aktivniju participaciju u aktivnostima koje su im dostupne. Za ovaj susret odabran je poznati film *Tko pjeva zlo ne misli*. Na taj način potičemo umirovljenike na moždanu aktivaciju: dosjećanje značajnih i lijepih sadržaja iz vlastitog života iz vremena kada je film nastao, glazba u filmu je motivirajuća te slušatelji spontano reaguju na ritam: dolazi do aktivacije mišića i motorike.

Naši umirovljenici su nogama i rukama pratili ritam, a i zapjevali smo zajedno uz pjesme iz filma. Vrlo brzo su se svi dosjetili svih riječi u pjesmama jer to su pjesme njihove mladosti“, pojasnila je dr. sc. Poredoš Lavor, dodajući kako im je ovaj projekt omogućio da uz manju financijsku podršku sudjeluju i u kupnji opreme za primjenu terapije glazbom koje će Dom koristiti i pri završetku projekta.

PRAVO NA SMJEŠTAJU U DOM

Domovi za starije osobe pružaju skrb starijim osobama izvan vlastite obitelji, a u sklopu stalnog smještaja osiguravaju cjelovitu skrb, koja obuhvaća stanovanje, prehranu, održavanje osobne higijene, brigu o zdravlju, njegu, radne aktivnosti i korištenje slobodnog vremena. Domovi za starije također mogu pružati i usluge poludnevnog, cjelodnevnog, privremenog i povremenog boravka te pomoći njege u kući. Osnivači domova za starije mogu biti jedinice lokalne i područne samouprave odnosno gradovi i županije, vjerske zajednice, trgovačka društva, udruge i druge domaće ili strane pravne ili fizičke osobe pod uvjetima propisanim Zakonom o socijalnoj skrbi.

Smještaj u dom

U dom za starije možete biti smješteni na vlastiti zahtjev. Zahtjev podnosite izravno ustanovi, odnosno domu u kojem želite biti smješteni, a uz zahtjev trebate priložiti:

- rodni list
- domovnicu
- potvrdu od liječnika da ne bolujete od zarazne ili duševne bolesti
- izjavu ovjerenu kod javnog bilježnika o plaćanju smještaja koju daju zakonski ili ugovorni obveznici uzdržavanja ili druga osoba koja se obvezuje podmirivati razliku cijene smještaja u domu ako bude potrebno.

Cijena smještaja

O cijeni smještaja odlučuje osnivač doma, a ona ovisi o vrsti smještaja (je li riječ o stalnom smještaju, cjelodnevnom ili poludnevnom boravku), o pokretnosti ili nepokretnosti osobe, o stambenom komforu, kao i ostalim potrebama korisnika poput posebne prehrane, serviranja hrane u sobu, usluga fizioterapeuta i drugim posebnim potrebama uvjetovanim zdravstvenim stanjem korisnika.

Troškove smještaja u domovima čiji je osnivač županija jednim dijelom plaća korisnik, a drugi dio se podmiruje iz županijskog proračuna i pomoći izravnjanja (tj. iz proračuna). Prosječna cijena smještaja u domu za korisnika iznosi oko 3.000 kuna. Cijene u domovima drugih osnivača, osobito privatnika, često su puno više.

Plaćanje troškova

Troškove smještaja podmirujete svojim sredstvima, najčešće iz mirovine, ako su dostatna za podmirivanje cijene smještaja.

Ako nemate dovoljno sredstava za plaćanje troškova smještaja niti imovinu od koje možete osigurati potrebna sredstva, dužni su je plaćati potomci, a ako ni oni to ne mogu, obratite se centru za socijalnu skrb prema mjestu svog prebivališta. Centar će na temelju provedenog ispitnog postupka donijeti odluku o smještaju u odgovarajuću vrstu ustanove.

KAKO DO PRAVA – PITAJTE NAS!

PRAVO NA DŽEPARAC

Pitanje: Korisnica sam smještaja, točnije doma za starije i praktički mi cijela mirovina ode na troškove smještaja, a dio mi plaća socijalno. Meni ništa ne ostane za dodatne lijekove i druge potrebe. Imam li pravo zadržati dio moje mirovine, pa da ne plaćam baš sve za dom? (V.Š., Makarska)

Odgovor: S obzirom na to da ste korisnica smještaja sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, možete ostvariti pravo na naknadu za osobne potrebe korisnika smještaja u iznosu od 20% iznosa osnovice (trenutno iznosi 800 kuna) iz članka 27. stavka 2. Zakona o socijalnoj skrbi. U slučaju da sudjelujete u plaćanju troškova smještaja ili organiziranog stanovanja, iznos se umanjuje za iznos naknade za osobne potrebe. O priznavanju prava na naknadu za osobne potrebe odlučuje se rješenjem o priznavanju prava na smještaj ili organizirano stanovanje sukladno odredbama Zakona.

Pozivamo čitatelje da nam pišu ako imaju pitanja vezano za socijalna prava i usluge, kako ih ostvariti ili kome se obratiti te ćemo im odgovoriti uz pomoć naših stručnjaka iz savjetovališta.

Kako do dostojanstva - vodič za socijalna prava za starije osobe financiran je od strane Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, a za sadržaj je odgovoran isključivo Sindikat umirovljenika Hrvatske.

Socijalna politika po mjeri starijih

Sindikata umirovljenika u općini Medulin ima šest ograna, čiji su predsjednici ujedno i članovi Općinskog socijalnog vijeća, tijela koje Općinskom vijeću Medulina predlaže programe iz sustava socijalne skrbi. Tako je na posljednjoj sjednici, u čijem radu osim predsjednika ogranka sudjeluje i predsjednica podružnice SUH-a Medulin Verica Vidmar, ujedno i vijećnica Općinskog vijeća Medulin, usvojen socijalni program te proračun. Programom su razrađena pojedina prava kao što su materijalna zaštita

starijih osoba, pravo na besplatni prijevoz, pomoć u kući i slično.

Jedan od svjetlijih primjera, koji će se realizirati upravo na prijedlog podružnice SUH-a Medulin, je izgradnja općinskog doma umirovljenika za 100 korisnika, izgradnja plaže za osobe s invaliditetom, sufinanciranje njege u kući te medicinska rekreacija za starije u svakom mjestu općine Medulin. Uspjeh je što se pokrenulo i uređenje ambulante u Premanturi, te što je svaki ogranak dobio prostor, klima uređaj i telefonske troškove bez naknade.

Također na prijedlog SUH-a uvedena je nova, besplatna linija minibusa koja povezuje naselja unutar općine. Sva sredstva se osiguravaju proračunom Općine Medulin, a pojedinačna prava osiguravaju se osobama koje imaju prebivalište na području općine. Iako postoji još mnogo prostora za poboljšanje položaja umirovljenika i starijih osoba, možemo reći kako je socijalni program općine doista kreiran po mjeri starijih.

Verica Vidmar

VRBOVEC

Desert, juha i picek s trona

U Vrbovcu se krajem kolovoza po 37. put održala manifestacija „Kaj su jeli naši stari“, na kojoj su i ove godine aktivno sudjelovali članovi lokalne podružnice SUH-a. Ove godine se od 173 člana podružnice Vrbovec uključilo njih čak 94, a neke članice aktivno sudjeluju u manifestaciji od njezinog početka, ali kao Aktiv umirovljenika.

Ručne radove za uređenje štanda posudili su, kao već nekoliko godina unazad, od članice Marije Gotal, dok je većina članica pekla kolače za prodaju, a neke su sudjelovale u pripremanju jela za podjelu i ocjenjivanje. Jela su ocjenjivala tri vrsna kuhara iz Zagreba.

U nedjelju, na proglašenju pobjednika, svi su bili presretni kad je gradonačelnik Denis Kralj pročitao našu podruž-

nicu čak tri puta. Osvojili su 1. nagradu za desert -Ružice od sira, koje je pripremala Bernarda Car-Hrzić; 2. nagradu za juhe – Staklena juha od krumpira, koju je kuhala jedna od najstarijih članica Petrunjela Bosner, te 3. nagradu za glavno jelo – picek na saft s domaćim krpicama i salatam, kojeg je pripremala Milica Drvenkar. Prihod od prodaje kolača, od kojih su najtraženiji bili pera, bučnica, štrudla od sira, orahnjača i makovnjača, koristit će se za rad podružnice.

Činjenica da su sve ispečene kolače prodali, po koje su se gosti vraćali i kupovali za doma, potvrđuje da su bili odlični. Hvala i hvala svim članovima koji su sudjelovali na ovom divnom vrbovečkom događanju.

Zlatko Hrzić

PODSLJEME ZAGREB

Za 50 kuna na more

Za razliku od nekih drugih Podružnica koje tijekom ljetnih mjeseci smanje ili potpuno ukinu aktivnosti, Podružnici Podsljeme bila je aktivna i tijekom ovih vrućih dana. U Društvenom domu Bidrovec nastavljena su tijekom ljeta sportsko-rekreativna druženja i kreativne radionice: edukacija članstva, izrada ručnih radova, kartanje, stolni tenis, pikado, šah, glazba itd.

U prvom ljetnom mjesecu lipnju, bili su na izletu u Nacionalnom parku Krka te u Zadru, gdje su se uspjeli čak i okupati u toplom moru. U srpnju i kolovozu posjetili su kupališta na moru – dva puta Crikvenicu, jednom Novi Vinodolski i jednom Njivice na otoku Krku. Nastavili smo tradiciju najjeftinijih izleta u gradu, pa tako izleti na more za članove ove podružnice stoje samo 50 kn, a daleki izleti u unutrašnjost za članove samo 100 kn.

Bili su angažirani i na uređenju okoliša oko Društvenog doma i sportskog igrališta, a i tokom ljeta održavane su dobro posjećene plesne zabave uz glazbu uživo, uz napomenu da se plesne zabave održavaju redovito tokom cijele godine svake treće subote u mjesecu.

Ivan Ročić

PEŠČENICA – ŽITNJAK:

Ljeto za pamćenje

Članovi podružnice Peščenica - Žitnjak su svaki četvrtak u 7. i 8. mjesecu putovali u Selce na jednodnevno kupanje. Odaziv je bio velik, a putovanje veselo. Družili smo se uz pjesmu, šale i viceve, tako da imamo Ljeto za pamćenje i pre-pričavanje.

Mirjana Novačić

BJELOVAR

Svi na prosvjed!

Uz brojne članove i članice podružnice SUH-a Bjelovar te goste, 21. srpnja u hotelu Central u Bjelovaru, održana je izvještajna skupština podružnice. Predsjednica Ana Široki pozdravila je sve prisutne, a posebno Đurđicu Kahlinu u ime SSSH, Jasnu Grgić-Škaurin u ime gradonačelnika, Sandru Cindrić u ime župana Bjelovarsko-bilogorske županije te Milana Tomičića, zamjenika predsjednice SUH-a.

Kahlina je u kratkom obraćanju pozvala na jaču suradnju SUH-a i SSSH te pozdravila angažman članova u prvomajskom prosvjedu. O radu SUH-a na nacionalnoj razini i važnosti izlaska na prosvjed u listopadu ove godine govorio je Tomičić te podsjetio na preniske mirovine i poraznu statistiku o položaju starijih osoba u Hrvatskoj. Nakon formalnog dijela skupštine i usvajanja financijskog plana i programa rada, kako i priliči, uslijedila je zabava uz pjesmu, hranu i ples.

SLAVONSKI BROD

U Korčulu po zdravlje

Interes članova Sindikata umirovljenika, za ljetovanje u pred-smjeni na Korčuli 12 dana bio ogroman, ali je u autobusu za lipanjsku smjenu bilo samo 50 mjesta za članove Sindikata umirovljenika. U proteklih pet godina u organizaciji ove podružnice na Korčuli je ljetovalo preko 200 brodskih umirovljenika.

„Iako tijekom godine imamo brojne i zanimljive programe i druženja naših članova, odlazak na Korčulu u ljeto svima je prirastao srcu i žao nam je da svima ne možemo udovoljiti. Boravak na Korčuli nam puno znači, to je za naše zdravlje jako važno, družimo se, svaku večer imamo

organizirane programe, slavonska gastronomska iznenađenja i tradicionalna jela. Po običaju dok smo tamo ići ćemo na izlete u bližu okolicu, ovog puta brodicom do obližnjih plaža Badija, Lumbarda i drugih korčulanskih ljepota. Ovo je peta godina za-

redom da organizirano idemo ljetovati na našu Korčulu, uvijek nam je prelijepo, bit će, sigurno, i ovog puta, kažu Ana Dužanović, predsjednica podružnice Sindikata umirovljenika, i Ivica Šimek, predsjednik Komisije za organizaciju izleta.

Godine nisu mjerilo za starost

Mnogi ljudi vjeruju da o sudbini ili pak o genima ovisi kako će većina nas prolaziti kroz stariju dob. Međutim, ne mora biti tako. Kako će ljudi stariti - hoće li u svojim 70-im i 80-im oboljeti, postati dementni i nesposobni za seksualni život ili će biti snažni, oštromni i s još živim seksualnim nagonom - ovisi uglavnom o tome kako žive.

Poznati američki gerontolog i direktor MacArthurove fondacije za uspješno starenje dr. John Rowe kaže: "Samo oko 30 posto karakteristika starenja je genetske prirode, a ostatak od 70 posto nije". Istraživački tim je došao do saznanja da ostati aktivan, i fizički i društveno, pridonosi uspješnom starenju. Ljudi su uglavnom sami odgovorni za svoju vlastitu starost. Rezultati ispitivanja pokazuju da genetski faktori igraju najveću ulogu kod zdravstvenih karakteristika samo ranije u životu. Međutim, u dobi od 80 godina teško da je ostao bilo koji genetski utjecaj.

Znanstveno ispitujući pozitivnu stranu starenja, a ne osobe koje su već bolesne, tim znanstvenika je našao ne samo da većina starih osoba ima zadovoljavajuće fizičko i mentalno stanje, nego da se i mnogo toga može učiniti u smislu stimuliranja zdrave i produktivne starosti u milijuna ljudi, koji inače možda ne bi uspješno starili.

Koordinirana istraživanja provedena su u nekoliko kliničkih bolnica i domova umirovljenika. Utvrđeno je da ozbiljna slabljenja fizičkih i mentalnih funkcija, koja se često pripisuju starenju, nisu niti neizbježna, niti nepromjenljiva.

Faktori koji su bitni za uspješno starenje, pored redovne fizičke aktivnosti i nastavljenih društvenih kontakata su sljede-

ći - sposobnost lakog oporavljanja nakon pretrpljenog nekog gubitka i osjećaj da se ima kontrola nad svojim životom. Istraživači tvrde da su to faktori koje ljudi mogu mijenjati tokom svog starenja, stavljajući svoje blagostanje pod svoju kontrolu. Isto tako oni smatraju da društvo igra ključnu ulogu u pomaganju starijim ljudima u postizanju spomenute karakteristike. Pobošavajući im pristup fizičkim aktivnostima i unapređujući društvenu angažiranost, umjesto izoliranja ili ignoriranja starijih, može se mnogo toga učiniti u smislu poboljšanja fizičkih i intelektualnih sposobnosti u kasnijem životu.

Rezultati jedne druge studije pokazuju da mnogim ljudima tokom starenja značajno ne slabe mentalne sposobnosti, a kod onih kod kojih ipak dolazi do takvog slabljenja, taj se pad u tim sposobnostima može smanjiti i čak poboljšati njihove kognitivne (spoznajne) funkcije

pomoću "intelektualnog" treninga ili aktivnosti, kao što su rješavanje križaljki, "pogađanje riječi", sastavljanje puzzle slika, igranja šaha itd.

Ponovljeno testiranje ljudi, kroz nekoliko godina, uvjerilo je znanstvenike da verbalna inteligencija ne mora obavezno slabiti, opadati sa starenjem, nego dapače može se i povećavati kako ljudi stare. Određeni aspekti inteligencije, uglavnom brzina shvaćanja i procesiranja primljenih informacija, opadaju s godinama života, međutim ako se starijim ljudima dade dovoljno vremena, na testovima kognitivnih sposobnosti postižu iste rezultate kao i mladi ljudi.

Slabljenje pamćenja u kasnijoj dobi povezano je sa smanjenom fizičkom aktivnošću. Fizička aktivnost, posredstvom hormonalnog sustava, održava moždanu funkciju dugotrajno zdravom.

dr. Ivo Belan

Prijateljstvo – ključ dugog života

Meuđu starijim osobama, prijateljstva su snažni prediktori zdravlja i sreće, ne odnosi s obitelji, pokazuju istraživanja. Nekoliko istraživanja, u koje je bilo uključeno gotovo 280.000 osoba, pokazalo je kako je prijateljstvo postalo iznimno važno za pojedinčevu sreću i zdravlje tijekom života. „Održavanje prijateljstva postalo je iznimno važno za zdravlje pojedinca, kako fizičko tako i mentalno“, rekao je William Chopik, jedan od znanstvenika na istraživanju.

Prvo istraživanje pokazalo je kako su dobri odnosi s obitelji i prijateljima povezani s boljim zdravljem i zadovoljstvom, ali se samo prijateljstvo pokazalo kao jači prediktor zdravlja i sreće u starijoj dobi. Chopik to objašnjava time da prijatelje možemo birati – blizak odnos imamo s onima uz koje se osjećamo dobro, a druge odbacujemo. Također naglašava kako nam mogu pružiti veliku podršku u situacijama u kojima se ne možemo osloniti na članove obitelji. Stoga, pogotovo u starijoj dobi, posvetiti se više sebi i svojim prijateljima.

VRTIĆ U DOMU UMIROVLJENIKA! Od nula do sto godina

Kikotanje i smijeh su tipičan zvuk u prostorima umirovljeničkog doma Providence Mount St. Vincent u Seattleu u SAD-u. No to nije samo dom za stare, već pet dana tjedno je i dnevni boravak za 125 predškolaca od nula do 5 godina, te za njihove učitelje. Prakticira se međugeneracijsko učenje — stari ne osjećaju samoću i isključenost, a klinci uče od njih. Program je u američke domove uveden još 1991. godine. Hrvatska, gdje si?

Stroža kazna od prvostupajnske?

Pitanje: Prije dvije godine prouzročio sam prometnu nesreću u kojoj je teško ozlijeđena jedna osoba. U sudskom postupku proglašen sam krivim te sam kažnjen kaznom zatvora u trajanju od 11 mjeseci bezuvjetno. S obzirom na okolnosti prometne nesreće nisam zadovoljan presudom premda mi moj odvjetnik tvrdi da sam s obzirom na težinu ozljeda osobe koja je stradala, dobro prošao. Tražio sam od njega da podnese žalbu protiv presude, te uskoro očekujem pravovrijek drugostupajnskog suda. Međutim, u nevezanom razgovoru s jednom stručnom osobom, saznao sam da postoji mogućnost da drugostupajnski sud usprkos mojoj žalbi izrekne strožu kaznu od one protiv koje sam se žalio. Je li to moguće? (M.A., Vukovar)

Odgovor: Ako ste samo vi podnijeli žalbu protiv prvostupajnske presude onda drugostupajnski sud ne može izreći strožu kaznu povodom vaše žalbe, jer u kaznenom postupku se primjenjuje tzv. zabrana *reformatio in peius*, što znači da drugostupajnska presuda ne može biti stroža od prvotno izrečene kazne. Ali, ako je protiv iste presude žalbu podnijelo i državno odvjetništvo, moguće je izricanje strože kazne.

Kako do uknjižbe prava vlasništva?

Pitanje: Nedavno sam kupio veće građevinsko zemljište na kojem mislim izgraditi obiteljsku stambenu zgradu za vlastite potrebe. S obzirom na to da mi je poznato da nisam vlasnik nekretnine sve dok ne provedem uknjižbu prava vlasništva na kupljenoj nekretnini, molim vas da mi odgovorite što sve trebam učiniti da se upišem kao vlasnik zemljišta, te koji je sud nadležan za upis uknjižbe s obzirom na okolnost da se kupljeno zemljište ne nalazi na području mog prebivališta, što pretpostavlja nadležnost drugog suda? (S.T., Knin)

Odgovor: U pravu ste što se tiče uknjižbe prava vlasništva na kupljenom zemljištu jer sve dok ne provedete upis uknjižbe prava vlasništva niste vlasnik, iako ste sklopili kupoprodajni ugovor, ovjerali ga kod javnog bilježnika i isplatili prodavatelja. Za upis uknjižbe prava vlasništva, mjesno je nadležan općinski sud na čijem se području nalazi navedena nekretnina bez obzira gdje vi imate prebivalište. Za upis uknjižbe prava vlasništva potrebno je - sačiniti prijedlog za upis uknjižbe kojeg u formi obrasca možete dobiti na Općinskom sudu; priložiti izvorni ugovor o kupoprodaji nekretnine ili ovjerenu presliku kupoprodajnog ugovora; priložiti dokaz o vašem državljanstvu (domovnica, osobna iskaznica ili putovnica); te platiti pristojbu od 250 kuna putem opće uplatnice. Prijedlog za upis uknjižbe s navedenim prilogima možete predati neposredno nadležnom sudu ili preporučeno poslati poštom.

Izvanknjižno vlasništvo u oporuci?

Pitanje: Pripremam se sačiniti vlastitu oporuku, no muči me jedan problem. Naime, izvanknjižni sam vlasnik veće vikendice na moru, pa ne znam mogu li tu vikendicu uvrstiti u oporuku. Hoće li moji nasljednici imati problema s tom vikendicom, tj. njenom uknjižbom i kako to mogu riješiti? Sigurno se ovako star ne mogu i ne želim upuštati u eventualne sudske sporove kako bi se prije smrti mogao uknjižiti kao vlasnik. Neka to ipak načine moji nasljednici. Molim vas za vaš savjet i mišljenje. (T.G., Hvar)

Odgovor: Nema nikakvih zapreka da u oporuku uvrstite i svoje izvanknjižno vlasništvo koje će se

rasporediti vašim nasljednicima. Nasljednici se neće moći uknjižiti kao vlasnici temeljem rješenja o nasljeđivanju, već će trebati provesti parnični postupak (tužba na utvrđenje) ili izvanparnični postupak (pojedinačni ispravni postupak) kako bi se mogli upisati kao zemljišni vlasnici vikendice.

Dodatni rad, dodatno pravo nasljeđivanja?

Pitanje: Nakon što sam završio automehaničarski zanat i odslužio vojsku, zaposlio sam se u struci u jednom javnom poduzeću. S obzirom na to da su moji roditelji bili vlasnici poljoprivrednog gospodarstva u blizini grada gdje sam radio, svakodnevno sam nakon završetka rada, pa i vikendom, pomagao roditeljima u radovima na poljoprivrednom gospodarstvu. Uz to sam kao automehaničar i stručna osoba pomagao ocu u održavanju njegove poljoprivredne mehanizacije, koja je zbog veličine poljoprivrednog gospodarstva bila brojna. Tijekom godina gospodarstvo je raslo i povećavalo se zahvaljujući predanom radu mojih roditelja i mene, te je imanje postalo veliko i vrijedno. Nažalost, otac je nedavno iznenada preminuo te nam predstoji ostavinska rasprava. Ne znam je li sastavio oporuku, ali me zanima vrednuje li se moj rad kroz više godina u ostavinskom rješenju. Napominjem da su se moja braća i sestra školovali i nisu radili na imanju. Molim vas da mi savjetujete što da napravim kako bi zaštitio svoj interes. Imam li kakvo dodatno pravo na nasljeđivanje temeljem rada na imanju? (K.J., Slavonski Brod)

Odgovor: Ovo što vi nazivate dodatnim pravom na nasljeđivanje zbog vašeg rada na obiteljskom imanju, regulirano je odredbama članka 75., 76. i 143. Zakona o nasljeđivanju gdje je utvrđeno da potomak koji je svojim radom pridonio povećanju ostaviteljeve imovine, odnosno da je imanje dobilo na vrijednosti, stječe pravo na onoliki dio ostavine koji odgovara vrijednosti za koju se njegovim doprinosom imovina povećala. Da biste ostvarili pravo na izdvajanje iz ostavine dijela imovine koja je stvorena vašim radnim doprinosom, morate u ostavinskom postupku postaviti zahtjev za izdvajanja dijela imovine iz ostavine. Ako se ostali nasljednici tome usprotive, ostavinski postupak će se prekinuti te ćete biti upućeni u parnicu u kojoj ćete trebati dokazati svoje tvrdnje vezane za vaš doprinos.

Tužbom "protiv" uzdržavanja djece

Pitanje: Nakon razvoda braka u kojem se rodila kćerka sud je na uzdržavanje kćerke dosudio iznos od 3.000 kuna. Bivša supruga u trenutku razvoda braka nije radila, pa je i ta okolnost utjecala na odluku suda u pogledu visine uzdržavanja. Nakon nekog vremena ponovno sam se oženio te sam nakon godine dana dobio blizance. Prema informacijama kojima raspolazem, bivša supruga se u međuvremenu zaposlila i ima vrlo solidna primanja. Kako su se time okolnosti na obvezu uzdržavanja bitno izmijenile jer sada pored kćerke moram uzdržavati i dvoje djece iz drugog braka, smatram da bi trebalo smanjiti moju obvezu uzdržavanja kćerke pa mi recite što trebam poduzeti da se smanji moja obveza uzdržavanja kćerke? (Š.L., Trogir)

Odgovor: S obzirom na to da su okolnosti vezane za odluku suda o visini uzdržavanja vaše kćerke bitno izmijenile, smatramo da su ostvareni uvjeti da tužbom zatražite smanjenje iznosa uzdržavanja kćerke iz prvog braka. Na odluku suda vezano za tužbu sigurno će utjecati izmijenjene okolnosti u pogledu zašljavanja vaše bivše supruge, a posebno na rođenje blizanaca u drugom braku, koje morate uzdržavati.

pravni
savjeti

Odgovara:
Milan Tomičić
dipl. pravnik

Besplatno
pravno
savjetovalište
za članove
Sindikata
umirovljenika
01/46 55 111/244
ili 01/46 15 797

U prosvjed zbog ponosa

Umirovljenici su izgubili povjerenje u sustav, ali i u vlastite snage. Promijenite taj smjer. Uđite u našu prosvjednu kolonu

Najavljeno je kako Sindikat umirovljenika Hrvatske sprema prosvjed umirovljenika i starijih osoba za poboljšanje kvalitete života, što zapravo znači povećanje mirovina, ali i sređivanje i ostvarivanje nekih novih materijalnih prava i potpora. Za što prosvjed?

To pitaju samo oni iz vrhuške vlasti, no svakom umirovljeniku je jasno da ovako više ne može. Svakodnevno se javljaju na telefon, na našu Facebook stranicu, zaustavljaju na cesti.

P.P. iz Zagreba kaže „Nitko se ne udubljuje ozbiljno u probleme umirovljenika! Ministri se mijenjaju tako brzo da tek što zapamtim ime i lice svog ministra, postavljen je novi. Za ministra rada i mirovinskog sustava trebalo bi možda postaviti nekog dobrog ekonomskog stručnjaka koji bi trebao napraviti sasvim novi sustav obračuna i uskladiti mirovine na pravedniji način. I smeta me što nas percipiraju kao zastarjele nostalgicare kad kažemo da imamo najniži udio prosječne mirovine u neto plaći od svih bivših republika bivše SR Jugoslavije i da su ranije bile bolje mirovine i da su naši roditelji bolje živjeli. Bili smo ekonomski najjača republika. Pridružiti ću se prosvjedu.“

Ili priča M.I. umirovljenica iz Zagreba „Ostala sam udovica s 55 godina u osobnoj invalidskoj mirovini. Bez muža, ali s kreditom za otplatu dvosobnog stana. Djece nemam. Uzela sam mirovinu supruga koja je, iako umanjena za 30%, ipak veća za oko 200 kn od moje. Iz mjeseca u mjesec nedostajalo mi je novca za sve troškove. Sada sam, što kažu, *ovršena*. Povremeno, kad mi to djelomično dozvoli zdravlje, spremam prijateljicama stan i tako zaradim uz ručak, poneki odjevni predmet i oko 200 kn. Gubim strpljenje, ali još imam

nadu da bi se mogao provesti prijedlog da uz moju mirovinu dobijem i dio suprugove, barem u iznosu 50%, ili da dobijem suprugovu u cijelosti, bez umanjena od 30%. Iako mislim da će usvojiti malo ili nimalo zahtjeva SUH- a ipak ću se pridružiti prosvjedu. Zbog ponosa.“

Dosta umirovljenika traži više informacija o pojedinim zahtjevima, odnosno konkretne odgovore što bi to značilo za njih. Umirovljenici su izgubili povjerenje u sustav, ali i u vlastite snage, jer usprkos nastojanjima nekih udruga, a prije svih Sindikata umirovljenika Hrvatske, da se nešto učini za njihov boljitak, sve ostaje na obećanjima ili se ozbiljno ni ne razmatraju prijedlozi. Naprotiv, poreznom reformom povećane su samo visoke mirovine i sada se naglašava kako je to pridonijelo porastu BDP-a zbog rasta osobne potrošnje. Mislimo da bi i umirovljenici s nižim primanjima znali potrošiti više novaca, kad bi ga imali.

Prosvjed treba probuditi svijest umirovljenika da se sami moraju izboriti za poboljšanje svog materijalnog, ali i društvenog statusa, te piknuti u savjest političke vrhuške. A mi umirovljenici moramo shvatiti da smo zajedno zaista jači! Moraju nešto učiniti za svoje dostojanstvenije starenje, ali prije svega odgovornost koju su imali na svome radnom mjestu, ali i u obitelji. Sve ono što učinimo za sebe, učinili smo i za druge. Zato se upitajmo za koga ćemo sve nositi transparente na prosvjedu.

Iskustvo svih prosvjeda uvijek ima za posljedicu ozbiljnije shvaćanje problema jer vladajući moraju odgovoriti velikom broju prosvjednika, a ne samo pojedincu. I to moraju učiniti javno.

U grupi je svaki pojedinac zaštićen ostalim članovima grupe. Učinak grupnog rada nije samo običan zbroj učinaka pojedinaca, već je dodana nova kvaliteta uvjetovana suradnjom i podrškom svakog od članova grupe ostalima. Ne mogu se oslanjati na grupu entuzijasta i govoriti, ako nešto vi uspijete, sve ćemo i mi to dobiti. Moramo svi zajedno uključiti sve umne i fizičke snage. Ne smijemo se skrivati iza drugih kako bismo kao članovi neke stranke slijedili politiku stranke. Osobni interes u ovom slučaju mora biti iznad stranačkog. Ovo nije borba protiv nijedne stranke, ali niti s jednom strankom, a pogotovo ne za rušenje sustava. Ovo je samo poziv i ponuda da zajedno dođemo do najboljih rješenja umirovljeničkih problema.

Mi smo interesna udruga čija misao vodilja je bolji položaj umirovljenika i dostojanstvenije starenje svih ljudi. Svaki je umirovljenik ovu svoju domovinu barem nečim zadožbio, ugradio je jedan kamenčić u neku novu cestu, zgradu, školu; za njim ili njom nastavljaju djeca koje su uspješno odgojili kao poštene i vjerne građane. Zato njih pozivamo da dođu sa svojim mamama i tatama, bakama i djedovima, da hodaju u prosvjednoj povorci rame uz rame. Očekujemo to ne samo zbog minulih zasluga, već zbog toga što smo na ljubavi gradili svoju zemlju, obitelji, domove.

Drage kolegice i kolege, treba zaista vjerovati, ali i živjeti naše geslo Zajedno smo jači! I sudjelovati u prosvjedu prije svega za sebe i svoju generaciju, protiv poniženja i dostojanstva radi!

Vjerujem da se vidimo na prosvjedu! Vjerujem da će odgovorni na svim nivoima i u svim državnim tijelima pročitati naše zahtjeve i da će barem neke pokušati riješiti.

Piše: Biserka Budigam,
psihologinja

